

Техніка і обладнання для АПК: дослідження, експертиза, прогноз розвитку

УДК 631.11:631.53.04.001.8

Думич В., завідувач лабораторії, Сало Я., заступник директора, Лейко Р., молодший науковий співробітник (Львівська філія УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого)

Дослідження сівалок для ресурсощадних систем обробітку ґрунту в умовах Західного регіону України

У статті наведено результати випробувань та досліджень ґрунтообробно-посівних машин в умовах Західного регіону України. Наведено характеристику умов випробувань, агротехнічні та експлуатаційно-технологічні показники посівних машин виробництва фірм Vaderstad, Horsch, Lemken, Great Plains, HORSCH – АГРО-СОЮЗ та Amazonen-werke.

Ключові слова: сімба, дослідження, ґрунтообробно-посівні агрегати, якість роботи, ефективність.

Суть проблеми. Ґрунтовий покрив Західного регіону України характеризується великою різноманітністю ґрунтів. В умовах одного господарства дуже часто наявні поля з різними типами ґрунтів: від легких супіщаних до важких оглеєних. Тому в таких умовах впроваджувати одну із систем обробітку ґрунту стає проблематично. Отже, виникає доцільність запровадження диференційованої системи обробітку ґрунту, яка поєднувала б глибоку полицеву оранку з елементами енергоощадних та ґрунтозахисних систем.

За результатами досліджень визначено, що передпосівний стан ґрунту на полях з різними систем обробітку, відрізняється за щільністю і твердістю, вологістю, повнотою і глибиною загортання рослинних залишків та насіння бур'янів, фракційним складом тощо. Отже, для сівки насіння необхідно мати посівну машину, яка б забезпечила відповідну якість виконання технологічної операції за різних систем обробітку ґрунту в різних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Короткий технічний опис конструкцій та результати досліджень ґрунтообробно-посівних машин і сівалок для мінімальних систем обробітку ґрунту наведено в публікаціях [1-5]. У джерелах [1, 2] наведено результати досліджень щодо ефективності застосування зернових сівалок в зоні Лісостепу України. У матеріалах [3-5] проведено аналіз досліджень зернових сівалок для різних систем обробітку ґрунту в умовах Західного регіону України, проте вони містять не достатньо інформації про ефективність роботи такого типу посівних машин. Як правило, надається інформація про роботу двох-трьох машин.

Формулювання мети статті. Проаналізувавши структуру посівних машин, які проходили різні види випробувань в нашій установі, можна констатувати, що аграрії в Західному регіоні України віддають перевагу ґрунтообробно-посівним агрегатам, які обладнані висівним модулем та ґрунтообробним знаряддям. Завдання досліджень – визначення показників якості виконання технологічного процесу та експлуатаційно-

технологічних показників ґрунтообробно-посівних машин.

Виклад основного матеріалу. Фахівцями нашої установи проведено випробування декількох моделей сівалок виробництва таких європейських фірм: Vaderstad, HORSCH, Great Plains, Amazonen-werke, Lemken тощо.

Сівалки сімейства Rapid 400S (рис. 1а), Rapid A 600S (рис. 1б), Rapid A 800S (рис. 1в), Rapid A 800C (рис. 1г) виробництва фірми Vaderstad досліджувались на полях, які характеризувались темно-сірими лісовими середньосуглинковими ґрунтами з вологістю від 12,9 % до 20,3 % та твердістю від 0,4 МПа до 2,4 МПа. Глибина розпушеного шару ґрунту перебувала в межах від 6 см до 10 см. У фракційному складі розпушеного шару ґрунту переважали дрібні грудки розміром до 10 мм.

Рис. 1 – Сівалки Rapid виробництва фірми Vaderstad

Під час виконання технологічного процесу сівалка

Rapid 400S проводила сівбу насіння ячменю на робочій швидкості 10,6 км/год і забезпечила незначне відхилення від установленої норми висіву насіння: задана норма висіву – 220 кг/га, а фактична – 219,3 кг/га. Фактична середня глибина загортання насіння склала 27 мм, за коефіцієнта варіації 18,5 %. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 97,7 % на допустиму глибину. Продуктивність за змінним часом становила 2,78 га/год, а питома витрата палива – 6,79 кг/га.

Сівалка Rapid A 600S працювала в агрегаті з трактором Challenger MT 665B і проводила сівбу насіння ячменю на робочій швидкості 10,2 км/год на полі з консервувальною системою обробітку ґрунту. Під час виконання технологічного процесу сівалка забезпечила незначне відхилення від встановленої норми висіву насіння: задана норма висіву – 220 кг/га, а фактична – 219,8 кг/га. Фактична середня глибина загортання насіння склала 27 мм, за коефіцієнта варіації 20,2 %. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 98,7 % – на задану глибину. Продуктивність за змінним часом становила 4,1 га/год, а питома витрата палива – 5,46 кг/га.

Сівалка Rapid A 800S використовувалась для сівби ярої пшениці на полі з традиційним обробітком ґрунту і агрегувалась з трактором John Deere 8520. Робоча швидкість посівного агрегата становила 10 км/год. Під час виконання технологічного процесу сівалка забезпечила незначне відхилення від встановленої норми висіву насіння: задана норма висіву – 230 кг/га, а фактична – 232 кг/га. Фактична середня глибина загортання насіння склала 27 мм, за коефіцієнта варіації 20,3 %. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 96,8 % – на допустиму глибину. Продуктивність за змінним часом 5,11 га/год. Питома витрата палива за змінним часом – 7,4 кг/га. Збільшення витрат палива на одиницю площі зумовлено значними витратами потужності на переміщення агрегата по надмірно розпушеному ґрунті після оранки.

Сівалка Rapid A 800C виконувала технологічний процес в агрегаті з трактором Case IH CTX 500 і проводила сівбу ярої пшениці на полі з консервувальним обробітком ґрунту з робочою швидкістю 12,1 км/год. Під час виконання технологічного процесу сівалка забезпечила незначне відхилення від встановленої норми висіву насіння: задана норма висіву – 230 кг/га, а фактична – 228,2 кг/га. Фактична середня глибина загортання насіння склала 30 мм, за коефіцієнта варіації 11,8 %. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 98,3 % на задану глибину. Продуктивність за змінним часом – 6,1 га/год. Питома витрата палива за змінним часом – 6,1 кг/га.

Сівалки виробництва фірми Horsch – Airseeder CO-6 (рис. 2а), Pronto 7 DC (рис. 2б), HORSCH 8 CO (рис. 2в), Pronto 8 DS (рис. 2г) досліджувались під час виконання технологічного процесу на дерново-підзолистих супіщаних та дерново-підзолистих ґрунтах Полісся.

Під час досліджень сівалка Airseeder CO-6 проводила сівбу насіння озимої пшениці на полях, які характеризувались дерново-підзолистими супіщаними ґрунтами з вологістю поверхневого шару від 14,2% до 17,2% і твердістю 0,47-1,15 МПа. На полі проводився консервувальний обробіток ґрунту. Сівалка виконувала технологічний процес зі швидкістю 9,8 км/год. За

а

б

в

г

Рис. 2 – Сівалки виробництва фірми Horsch

результатами досліджень встановлені незначні відхилення від встановленої норми висіву насіння: задана норма висіву – 220 кг/га, а фактична – 224,2 кг/га. Фактична середня глибина загортання насіння склала 39 мм, за коефіцієнта варіації 5 %. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 96,3 % на допустиму глибину. Продуктивність за змінним часом 3,9 га/год. Питома витрата палива за змінним часом – 6,1 кг/га.

Сівалки Pronto 7DC, HORSCH 8 CO, Pronto 8 DS проводили сівбу на полях з дерново-підзолистими легкосуглинковими ґрунтами з вологістю поверхневого шару від 16,3% до 18,7% та твердістю – 0,6-1,1 МПа. Перед сівбою на полях проводився консервувальний обробіток ґрунтообробним дисково-чизельним агрегатом.

За результатами випробувань сівалки Pronto 7 DC одержано такі показники: робоча швидкість руху 9,2 км/год., продуктивність за змінним часом – 5,5 га/год. Питома витрата палива за змінним часом становила 6,9 кг/га. Сівалка забезпечила загортання насіння на глибину 3,8 см (за встановленої 4 см) з коефіцієнтом варіації 6,8 %. Відхилення від заданої норми висіву насіння становило 0,8 %.

Сівалки HORSCH 8 CO, Pronto 8 DS виконують технологічний процес із задовільними агротехнічними та експлуатаційно-технологічними показниками, які майже не різняться від сівалки Pronto 7 DC.

Посівний комплекс Soliter 9/600 KA виробництва фірми Lemken проходив випробування на полях з традиційним обробітком, де було проведено оранку (рис. 3).

Умови випробувань посівного комплексу характеризувались дерново-опідзоленим карбонатним ґрунтом з вологістю від 16,4 % до 19,6 % і твердістю від 0,7 МПа до 1,6 МПа. У фракційному складі розпушеного ґрунту переважали дрібні грудки розміром до 10 мм.

Посівний комплекс працював в агрегаті з трактором John Deere 8430 і проводив сівбу насіння пшениці на робочій швидкості 10,0 км/год. Під час виконання технологічного процесу фактична норма висіву насіння становила 220 кг/га, за заданої – 220 кг/га.

Рис. 3 – Посівний комплекс Soliter 9/600 KA

Фактична середня глибина загорання насіння склала 40 мм, з коефіцієнтом варіації 4,6 %. Кількість насіння, загорненого в ґрунт на задану глибину, становила 96 %. Продуктивність за змінним часом 4,27 га/год. Питома витрата палива за змінним часом склала 6,16 кг/га.

Функціональні показники роботи сівалки зернової 3S-4000F виробництва Great Plains визначались у господарствах Західного Лісостепу (рис. 4).

Рис. 4 – Сівалка зернова 3S-4000F

Умови випробувань сівалки характеризувались такими параметрами: вологість ґрунту в шарі від 0 см до 15 см становила від 17,2 % до 20,2 % і твердість – від 0,6 МПа до 1,1 МПа. Глибина розпушеного шару ґрунту перебувала в межах від 10 см до 13 см. У фракційному складі розпушеного ґрунту переважали дрібні грудки розміром до 10 мм. Експлуатаційно-технологічна оцінка сівалки проводилась на сівбі насіння ячменю.

Сівалка проводила сівбу з робочою швидкістю 10,6 км/год. Під час роботи фактична норма висіву насіння становила 251,7 кг/га, за заданої – 250,0 кг/га. Фактична середня глибина загорання насіння склала 35 мм, з коефіцієнтом варіації 7,8 %. Кількість насіння, загорненого в ґрунт на задану глибину, становила 95,5 %.

Проведеною експлуатаційно-технологічною оцінкою встановлено, що продуктивність за змінним часом становила 7,18 га/год., питома витрата палива за змінним часом склала 4,86 кг/га.

Поля, на яких проводились випробування посівного комплексу ATD 11.35, характеризувались темно-сірими лісовими середньо-суглинковими ґрунтами з вологістю у поверхневому шарі від 14,6 % до 18,6 % та твердістю – від 0,4 МПа до 2,4 МПа, рівнинним рельєфом та рівним мікрорельєфом (рис. 5).

Підготовка ґрунту для сівби була проведена за тех-

нологією мульчувальної обробки і складалася з дискування в два сліди. Передпосівний обробіток не проводився. Глибина розпушеного шару ґрунту перебувала в межах від 5 см до 8 см. Склад ґрунту характеризувався наявністю грудок різних фракцій, в тому числі грудки розміром понад 50 мм становили від 15,7 % до 33,3 %.

Для сівби використовувалось насіння ярої пшениці вологістю від 12,6% до 13,0%. Посівна придатність насіння – від 88,3% до 91,1%.

Рис. 5 – Посівний комплекс ATD 11.35

Посівний комплекс проводив сівбу на робочій швидкості 11,2 км/год. Під час виконання технологічного процесу посівний комплекс забезпечив незначне відхилення від встановленої норми висіву насіння: встановлена норма – 280 кг/га, а фактична – 278,4 кг/га. Фактична середня глибина загорання насіння склала 41 мм, з коефіцієнтом варіації 16,5 %. На величину коефіцієнта варіації вплинуло те, що на поверхні поля знаходились рослинні залишки та грудки ґрунту розміром понад 50 мм. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 89,7 % на задану глибину.

Продуктивність за змінним часом – 8,66 га/год. Питома витрата палива становила 6,56 кг/га.

Працівниками Львівської філії проведено випробування сівалки зернової D9-30 Super (рис. 6) виробництва фірми Amazonen-werke, загрегатованою з вертикально-фрезерним культиватором KE303.

Рис. 6 – Сівалка зернова D9-30 Super

Поля, на яких проводились випробування, характеризувались темно-сірими лісовими середньо-суглинковими ґрунтами з вологістю від 14,6 % до 17,6 % та

твердістю – від 0,4 МПа до 1,4 МПа, рівнинним рельєфом та рівним мікрорельєфом. Глибина розпушеного шару ґрунту перебувала в межах від 6 см до 9 см. У фракційному складі ґрунту переважали дрібні грудки розміром до 10 мм. Попередній обробіток ґрунту – оранка, після якої передпосівний обробіток не проводився. Агротехнічна оцінка сівалки проводилась під час сівби насіння ярої пшениці.

Ґрунтообробно-посівний агрегат D9-30 Super+ KE303 проводив сівбу на робочій швидкості 6,4 км/год. Під час виконання технологічного процесу сівалка забезпечила незначне відхилення від установленої норми висіву насіння. Установлена норма висіву – 230 кг/га, а фактична – 234 кг/га. Фактична середня глибина загортання насіння склала 39 мм, за заданої 40 мм. Коефіцієнт варіації глибини загортання насіння – 10,9 %. Все насіння було загорнуто в ґрунт, в тому числі 95,7% на допустиму глибину.

Продуктивність за змінним часом становила 1,23 га/год. Питома витрата палива – 8,79 кг/га. Значні витрати палива і невисока продуктивність виконання технологічного процесу пояснюється тим, що ґрунтообробно-посівним агрегатом за один прохід проводилась сівба і передпосівний обробіток на зораному, але не підготовленому до сівби ґрунті, що привело до значних затрат потужності трактора на переміщення.

Висновки. За результатами досліджень сівалок встановлено, що досліджувані посівні машини характеризуються задовільними агротехнічними і експлуатаційно-технологічними показниками, які відповідають вимогам до проведення сівби зернових культур. На зораних полях збільшуються витрати палива на переміщення трактора по розпушеному ґрунті.

Список літератури

1. Шустік, Л. Машина для обробітку ґрунту і сівби / Л. Шустік, С. Маринін, Л. Іваненко [та ін.] // Техніка і технології АПК. – 2013. – № 7. – С. 16–21
2. Погорілий В. Тестування зернових сівалок: адаптованість до систем обробітку ґрунту / В. Погорілий // Техніка і технології АПК. – 2014. – № 4. – С. 25-30
3. Думич, В. Техніка для сівби зернових / В. Думич, А. Труш // The Ukrainian FARMER. – 2014. – N 2. – С. 122 – 126.
4. Думич, В. Тестування зернових сівалок / В. Думич // The Ukrainian FARMER. – 2014. – N 9. – С. 114-116
5. Думич, В. Ґрунтообробні посівні агрегати / В. Думич // The Ukrainian FARMER. – 2015. – N 2. – С. 130 – 131.

Анотація. В статтю приведені результати испытаний и исследований почвообработывающе-посевных машин в условиях Западного региона Украины. Приведена характеристика условий испытаний и агротехнические и эксплуатационно-технологические показатели посевных машин производства фирм Vaderstad, Horsch, Lemken, Great Plains, HORSCH – АГРО-СОЮЗ и Amazonen-werke.

Summary. The results of tests and studies tillage sowing-machines in the Western region of Ukraine. The characteristic test conditions and agronomic and operational and technological indicators sowing machines manufactured by Vaderstad, Horsch, Lemken, Great Plains, HORSCH - AGRO-SOIAZ and Amazonen-werke.

Стаття надійшла до редакції 24 листопада 2015 р.